

เอกสารประวัติศาสตร์

(สำเนา) ลายพระหัตถ์ กราบทูล พระเจ้าน้องยาเธอ กรมขุนชัยนาทนเรนทร

อธิบดีกรมสาธารณสุข

ลงวันที่ ๑๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๖๘

๒๙๑ ถนนพระรามที่ ๑

อำเภอประทุมวัน

กรุงเทพฯ

วันที่ ๑๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๖๘

กราบทูล พระเจ้าน้องยาเธอ กรมขุนชัยนาทนเรนทร อธิบดีกรมสาธารณสุข ทรงทราบฝ่าพระบาท

เนื่องจากการที่ฝ่าพระบาทได้ทรงช่วยและชักชวนข้าราชการในกรมสาธารณสุข จัดการเรียโรทำหีบเงินมอบให้แก่หม่อมฉันเพื่อเป็นเครื่องที่รฤกในการที่หม่อมฉันได้ทำการติดต่อกับกรมสาธารณสุขมานั้น หม่อมฉันขอประทานโอกาสอันนี้แสดงความยินดี รู้สึกขอบพระเดชพระคุณ และทั้งขอบใจบรรดาเจ้าหน้าที่ในกรมนั้นทุก ๆ ท่าน ด้วยเป็นอันมาก

หม่อมฉันรู้สึกอยู่เสมอว่า การสาธารณสุขนั้นเป็นการสำคัญอย่างยิ่งทั้งเป็นเครื่องบำรุงกำลังของชาติไทย และเป็นสาธารณประโยชน์แก่มนุษยชาติทั่วไปด้วย เพราะฉะนั้นเมื่อมีโอกาสอันใดซึ่งหม่อมฉันพอที่จะช่วยออกกำลังกายและสติปัญญาหรือทรัพย์อันเป็นผลที่จะทำนุบำรุงให้การนั้นเจริญขึ้นแล้ว หม่อมฉันยินดีปฏิบัติได้เสมอ ทั้งยังนับว่าเป็นโชคดีและเกียรติยศสำหรับตัวหม่อมฉันด้วยส่วนหนึ่ง และอีกประการหนึ่ง หม่อมฉันยังได้มีโอกาสทำงานร่วมมือกับผู้ที่มีความคล่องแคล่วชำนาญในการนี้ ซึ่งเป็นผู้มีอัธยาศัยอันเป็นที่น่าชื่นชมพร้อมด้วยความตั้งใจอันดี มันคงดูจเช่นข้าราชการกรมสาธารณสุข ตามที่หม่อมฉันได้เห็นมา ฉะนั้น ดั่งนี้แหละ จึงทำให้หม่อมฉันเพิ่มความปีติและสมัคที่จะทำงานร่วมอยู่ด้วยเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และความชำนาญซึ่งกันและกันอันจะนำมาแห่งผลประโยชน์ด้วยกันทั้งสองฝ่าย

อนึ่ง หม่อมฉันรู้สึกว่ากิจการที่หม่อมฉันได้ทำมานั้นเป็นการเล็กน้อยเท่านั้น และของที่ประทานนี้ก็มิค่าทั้งทางสินทรัพย์และสินน้ำใจมากกว่าที่หม่อมฉันควรจะได้รับ ดั่งนี้ หม่อมฉันจะขอรักษาหีบนี้ไว้ขมเขย เพื่อเป็นพยานแห่งความมิตรจิตต์ และเป็นเครื่องล่อใจให้มีความมุ่งหมายรับใช้กรมสาธารณสุขให้มาก ในเมื่อมีโอกาสให้สมแก่พระกรุณา

ควรมิควรสุดแล้วแต่จะโปรด

(ลงพระนาม) มหิดล

(สำเนา) ลายพระหัตถ์ ถึง พระยาเมธาธิบดี ลววันที่ ๒๖ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๐

63 Longwood Avenue.
Brookline Massachusetts, U.S.A.

วันที่ ๒๖ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๐

แจ้งความมายัง พระยาเมธาธิบดี ทราบ

หนังสือของเจ้าคุณเรื่อง “บรมเดชาอนุภาพแห่งยุติธรรม” ได้รับแล้วขอบใจเจ้าคุณมากที่อุตสาห์นึกถึงสหายของเจ้าคุณที่อยู่สุดหล้าฟ้าเขียว

หนังสือเล่มนี้อ่านเพลินดีมาก แต่สิ่งที่จับใจที่สุด ก็คือคำนำของเจ้าคุณ จริงของเจ้าคุณที่ภาษาไทยของเราถึงจะบกพร่องอย่างไรก็ตาม ยังมีคำวิธิฎกประโยค มีวิธีแสดงความคิดแสดงโวหารมาก และดีพอที่จะใช้เป็นภาษาที่จะเผยแพร่ความคิดและลีลาซึ่งได้ และถึงแม้จะมีผู้ใดมายกเหตุผลและตัวอย่างแสดงว่า ภาษาไทยเวลานี้ยังขาดคุณสมบัติต่างๆ ที่จะใช้แสดงความคิดของชาวตะวันตกได้พอที่จะทำให้ข้าพเจ้าต้องยอมรับเห็นด้วย คำตอบของข้าพเจ้าก็คงเป็นว่า “เราก็ต้องพยายามทำนุบำรุงให้ภาษาของเราจำเจริญขึ้นทั้งในสมบัติแห่งคำและวิธิฎกประโยคเรียงความให้สามารถแสดงความคิดของคนชนิดใดได้ทั้งวันออกและวันตก เป็นกิจจำเป็นเท่ากับจะต้องมีทหารหรือสร้างรถไฟ”

แต่เจ้าคุณมีความเห็นว่า เมื่อเรามีภาษาดีพอแล้ว เราก็ควรจะแปลหนังสือต่างๆ ของต่างประเทศมาอ่านเล่นหรือเรียน จะดีกว่าไปตั้งหน้าเรียนภาษาของคนอื่น เพื่อจะได้อ่านหนังสือของเขาออก ข้อนี้ ข้าพเจ้าขอแสดงความเห็นแย้ง ขอยกตัวอย่างว่า เวลานี้ข้าพเจ้ากำลังพยายามจะรวบรวมความรู้ต่างๆ ในโรคเมืองร้อนที่ชาวตะวันตกได้สะสมไว้ยกตัวอย่างโรค *Frambaesia tropica** โรคเดียวเท่านั้นมีเรื่องราวที่ควรรู้มากเหลือเกิน ถึงแม้แต่จะอ่านแล้วย่อความไว้เท่านั้นก็เกือบจะไม่มีเวลาเสียแล้ว อย่าคิดถึงจะแปลเลย และความรู้เรื่องโรคนี้ออกใหม่ทุกๆ เดือนหลายเรื่อง ใครจะมานั่งเอาเวลามาแปล ถึงในประเทศอเมริกานี้เอง ซึ่งเขามีคนถึง ๑๐๐ ล้านยังสู้ไม่แปล กลับให้ผู้ที่เรียนวิชาแพทย์เรียนภาษาฝรั่งเศสกับเยอรมันเพื่อที่จะได้อ่านเรื่องที่ชนสองชาตินี้เขียนไว้ ออก แม้พวกเขาเองก็มีความสามารถทำการค้นคว้าหาวิชาพอที่จะไม่ต้องพึ่งพาอาศัยชาติอื่น ประเทศของเรายังไม่มีผู้ทำการค้นหาวิชาแพทย์สักคนเดียว จึงจำต้องพึ่งต่างประเทศ ฉะนั้นในทางวิทยาศาสตร์แล้ว จะคอยผู้แปลหนังสือแล้วจะไม่วันจำเจริญ เพราะเราขาดคนแปล และเมื่อแปลแล้ว ยังจะต้องออกเงินพิมพ์คำที่แปลอีก จึงจะแพร่หลายได้ ถ้าเราอ่านภาษาต่างประเทศได้แล้ว ไม่ต้องเสียเวลาแปลและเสียเงินพิมพ์ เพราะเขาพิมพ์มาให้แล้วถึงแม้เราจะไม่รู้ทุกภาษา รู้แต่ภาษาที่มีคนหมู่มากพูดเช่น ภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส หรือเยอรมัน เราก็พอจะหาคำแปลของเรื่องที่มีผู้เขียนในภาษาอื่นได้ เพราะที่จริงการแปลเพื่อที่จะให้คุ้มทุนที่ออกกำลังกาย, ปัญญาและทรัพย์ จำจะต้องมีคนอ่านมาก

*โรคคุดทะราด หรือ yaws

แต่การที่จะแปลหรือเขียนเรื่องต่างๆ ในภาษาไทยนั้น มีคุณทางอื่นสำคัญกว่าที่จะแปลคือเราจะต้องพยายามเพาะความคิดของเราเองให้เป็นคุณลักษณะของเรา โดยเฉพาเจ้าคุณไม่เห็นควรจะขอยืมภาษาของเขามาพูด ข้าพเจ้าขอส่งเสริมความคิดอันนี้ต่อไปถึงกับว่าเราไม่ควรขอยืมความคิดของเขามาคิด เราควรมีสิ่งที่เกิดจากสมองของเราเองมาแสดงในภาษาของเรา

เมื่อเรามีความคิดแล้ว ข้าพเจ้าเชื่อว่าเราคงจะสามารถสร้างภาษาของเราเองให้เป็นเครื่องมือแสดงความคิดอันนั้นได้ ภาษาอังกฤษตามความคิดได้

ตามความวิจารณ์ของข้าพเจ้าเห็นว่า ผู้ติภาษาของเราไม่มีคำพอเพียงที่จะใช้แสดงความคิดต่างๆ ได้นั้น มองเห็นปัญหาไม่ลึกพอที่จริงมีข้อบกพร่องสองข้อคือ

๑. เราไม่รู้ภาษาของเราดีพอ

๒. หรือไม่ เราก็มองไม่มีความคิดอิสระของเราเองพอที่จะนำมาแสดง

ฉะนั้น สิ่งที่เราต้องการจริงๆ นั้นคือการอบรมความคิด ที่จะนำมาใช้เป็นเนื้อเรื่องแสดงโวหารและสมบัติคำของภาษาเรา

ข้าพเจ้าเองได้ใฝ่ใจอยู่มากในหมู่นี้ ที่จะหาทางชักนำและอุดหนุนให้คนไทยเราทำความพยายาม อบรมความคิด แต่ยังไม่แน่ใจว่าจะให้วิธีชักชวนและอุดหนุนนี้ลงรูปอย่างไร บางทีจะเป็นฐานรางวัลประจำปีสำหรับเอกสารหรือหนังสือเรื่องในภาษาไทย ที่จะต้องเป็นฉบับต้นจริงๆ ไม่ใช่แปลหรือดัดแปลงมาจากเรื่องต่างประเทศ หรือเรื่องไทยโบราณ เรื่องนี้ถ้าเจ้าคุณมีเวลาว่างช่วยดำริด้วยจะเป็บุญคุณเป็นอันมาก

แต่อย่างไรก็ดี ในการที่เจ้าคุณได้พยายามแปลหนังสือเล่มนี้ขึ้นได้ แปลทั้งภาษาและความคิดฝรั่งให้เป็นไทยได้ทั้งสองอย่างต้องนับว่าเป็นศิลปะอันประเสริฐ ควรได้รับความนิยม ข้าพเจ้าขออนุโมทนาในความหมั่น และทำให้มีหวังว่าบางทีจะได้รับหนังสือต้นความคิดจากเจ้าคุณในภายหน้า

ในที่สุด ขอแสดงความส่วนตัว ครอบครัวสหายดีและส่งความระลึกมายังเจ้าคุณและแม่อรุณ ส่วนตัวข้าพเจ้านั้น เคราะห์ร้ายที่อาการเจ็บโรคไตนั้นมีทางหายขาดน้อยมาก มีแต่จะทรงไปได้พอที่จะยังรักษากำลังไว้ทำกิจการที่มีประโยชน์ได้บ้าง ระวังไม่ให้ทรุดโทรม และวิธีระวังในประเทศนี้ดีกว่าไม่ใช่เพราะเหตุอื่น นอกจากว่าเหตุที่จะทำให้ร่างกายทรุดโทรมมีน้อยกว่าเท่านั้น และตามที่สังเกตมาอาการก็ยังทรงอยู่ในระดับที่นับว่ายังใช้การงานได้มาสองปีแล้ว บางทีจะรักษาระดับไว้ได้อีกหลายปี

ด้วยความนับถืออย่างสูง

มหิดล

(สำเนา) ลายพระหัตถ์ ถึง นายสวัสดิ์ แดงสว่าง ลววันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๑

๒๙๑ ถนนพระรามที่ ๑

อำเภอประทุมวัน

กรุงเทพฯ

วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๗๑

แจ้งความมายัง นายสวัสดิ์ แดงสว่าง

ด้วยข้าพเจ้าได้จัดการวางประจำที่สำหรับเดินทางของท่านในเรือเซแลนเดีย ซึ่งจะออกจากกรุงเทพฯ ปลายเดือนมีนาคมนี้ และได้ทราบว่าคุณจัดการของบริษัทอีสต์เอเชียติกที่เดินเรือนี้ ได้จัดการลดราคาค่าโดยสารให้ ๒๕ เปอร์เซ็นต์ของจำนวนราคาเต็ม เพราะการที่ท่านจะออกไปเรียนนี้เป็นความช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ข้าพเจ้าขอถือโอกาสอันนี้แสดงให้ท่านเห็นว่า นอกจากข้าพเจ้าเองแล้ว ก็ยังมีผู้นิยมในการแพทย์ว่าเป็นประโยชน์แก่ประเทศสยาม และแก่มนุษยชาติ ถึงกับยอมสละทรัพย์ให้เพื่อประโยชน์แห่งการนี้ ท่านเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์โดยตรง จึงขอวิงวอนให้แลเห็นว่า อาชีพที่ท่านเลือกนี้ยกท่านขึ้นอยู่ในหมู่ที่มีผู้เต็มใจจะเกื้อกูลและเอื้อเฟื้อ ราคาค่าโดยสารเต็มนั้นทำไมข้าพเจ้าจะให้ท่านไม่ได้ แต่ที่มีความยินดีว่าบริษัทนี้ลดราคาให้ก็เพราะรู้สึกว่าเขาทำด้วยความนิยมเลื่อมใสในกิจของเรา ฉะนั้นขอท่านได้ช่วยทดแทนบุญคุณของบริษัทนี้โดยความตั้งใจจะเรียนและกลับมาทำงานเพื่อประโยชน์แก่ชนหมู่มาจริงๆ ขอให้ถือผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นที่สอง ประโยชน์ของเพื่อนมนุษย์เป็นกิจที่หนึ่ง ลาภทรัพย์และเกียรติยศจะตกมาแก่ท่านเอง ถ้าท่านทรงธรรมะแห่งอาชีพไว้ให้บริสุทธิ์ ดังตัวอย่างที่ได้เล่ามาให้นี้.

(ลงพระนาม) มหิดล

(สำเนา) ลายพระหัตถ์ ถึง นายชุ่นใช้ แม้นมาษ ลววันที่ ๘ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒

๒๙๑ ถิ่นพระราม ๑

อำเภอประทุมวัน กรุงเทพฯ

วันที่ ๘ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒

แจ้งความมายัง นายชุ่นใช้ แม้นมาษ

จดหมายของท่านลงวันที่ ๒ เดือนนี้ได้รับแล้วขอบใจท่านมาก เมื่อตัวท่านหรือคนะใดคนหนึ่งมีความเดือดร้อนอย่างใด พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตไว้ให้ถวายฎีกาได้ และท่านก็ได้ปฏิบัติตามพระบรมราชานุญาตข้อนี้แล้ว เห็นว่าเป็นการถูกต้อง ราษฎรทุกคนมีสิทธิที่จะกราบบังคมทูลความทุกข์สุขแด่พระเจ้าแผ่นดิน และเมื่อถวายฎีกาก็ควรหวังในพระมหากรุณาธิคุณทรงตัดสินได้ และควรไวใจและทำตามพระบรมราชวินิจฉัย ไม่เห็นจำเป็นที่จะฟ้องร้องแก่คนอื่นต่อไป.

จดหมายของท่านที่ถึงข้าพเจ้าจึงต้องถือว่าเป็นการปรับทุกข์กันเท่านั้น จะมุ่งหมายให้ข้าพเจ้าไปกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นการช่วยท่านมิได้ จนได้รับพระบรมราชวินิจฉัยแล้ว ข้าพเจ้าจึงจะพร้อมใจปฏิบัติตามพระบรมราชวินิจฉัยนั้น.

ข้าพเจ้าเองไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้องด้วยการดำเนินการศึกษาในประเทศสยาม แต่มีความสนใจในเรื่องนี้เป็นอันมากจึงขอถือโอกาสนี้ชี้แจงกับท่านเป็นฉันมิตรพูดกับมิตรว่า การศึกษานั้นเป็นคุณล้ำเลิศ และของดีทุกอย่างต้องมีราคาสูง ถ้าไม่มีราคาสูงจะดีอย่างไรได้ การตั้งโรงเรียนและจะบำรุงให้ดีขึ้นก็ต้องการเงินบำรุงเป็นธรรมดาอยู่เองที่ผู้รับผลประโยชน์จะต้องเป็นผู้บำรุง จึงต้องเก็บเงินจากผู้ที่จะเข้าเรียน.

จริงอยู่รัฐบาลมีกิจที่จะให้การศึกษาแก่ราษฎร จึงได้มีการเก็บเงินรัฐูปการจากราษฎรชายฉกรรจ์ทุกคนและเก็บเงินค่าศึกษาพลีโดยจะเพาะในบางมณฑล เพื่อทำการศึกษาสำหรับประชาชน ราษฎรของเราจน และยังมีควมยินยอมน้อยในการศึกษา จึงต้องเก็บแต่น้อยเมื่อเก็บได้น้อยจำจะต้องมีโรงเรียนที่มีหลักสูตรแต่ขั้นต่ำคือปฐมศึกษาเท่านั้น เพราะเงินรายได้นี้ได้มาจากราษฎรโดยมาก ผลประโยชน์ก็ย่อมจะต้องแผ่ไปให้ตกแก่ชนหมู่มาก ด้วยเหตุนี้รัฐบาลจึงมุ่งบำรุงปฐมศึกษาเป็นส่วนมากจะเก็บเงินจากหมู่มากมาบำรุงโรงเรียนมัธยมสูงๆ เช่นโรงเรียนที่ท่านได้กล่าวมานั้น สำหรับชนหมู่เล็กนั้นเชื่อว่าไม่ถูกรวมของการปกครอง ด้วยเหตุนี้เมื่อมีผู้ประสงค์จะได้รับการศึกษาสูงขึ้นไป บุคคลผู้นั้นก็ต้องให้ราคาสูงแลกเปลี่ยนกับประโยชน์ที่ตนจะได้ เห็นว่าเป็นการยุติธรรม.

เมื่อเปรียบเทียบถึงการใช้จ่ายสำหรับการศึกษาในบ้านเมืองที่ใกล้เคียงกับประเทศของเราแล้ว จะเห็นได้ว่าประเทศสยามยังจ่ายเงินสำหรับการศึกษาน้อยนัก ถ้าจะพิจารณาต่อไปแล้ว ก็จะแลเห็นได้ว่า คนไทยเรายังไม่มีความนิยมในการศึกษา.

แต่เมื่อพิจารณาถึงสถิติของการใช้จ่ายสำหรับชนิดของการศึกษาต่างๆ แล้ว จะแลเห็นได้ว่าประเทศสยามกลับเป็นประเทศที่ใช้จ่ายเงินสำหรับมัธยมศึกษามากกว่าประเทศอื่น ข้าพเจ้าระลึกได้ว่าประเทศญี่ปุ่นจ่ายประมาณ ๑๓ เปอร์เซ็นต์ของรายจ่ายการศึกษาทั้งหมดให้แก่โรงเรียนมัธยม รัฐบาลฟิลิปปินส์จ่ายประมาณ ๑๑ เปอร์เซ็นต์ รัฐบาลอินเดียจ่ายประมาณ ๑๕ เปอร์เซ็นต์ แต่รัฐบาลสยามจ่าย

ถึง ๑๗ เปอร์เซนต์ ประเทศยุโรปและอเมริกาจ่ายกันประมาณ ๑๐ เปอร์เซนต์ ฉะนั้นจะว่ารัฐบาลสยามบำรุงโรงเรียนมัธยมน้อยไปนั้น เห็นจะไม่ได้ ถ้าจะว่าเพียงแต่รัฐบาลสยามบำรุงการศึกษาทั่วไปยังน้อยอยู่ก็ว่าได้ แต่ข้าพเจ้าก็ชี้เหตุผลให้แล้วว่าเพราะเรายังขาดความนิยม.

คราวนี้กล่าวถึงความชำนาญของข้าพเจ้าเอง ในเรื่องการศึกษาในประเทศสยาม ข้าพเจ้าสนใจในการศึกษามาก จึงมีผู้ปรึกษาถึง การศึกษาของบุตรและธิดาหลายราย และบางรายก็ขอความอุดหนุนแทบทุกราย ข้าพเจ้าได้มีโอกาสพิจารณางบประมาณใช้จ่ายของ ครอบครัวนั้น เห็นว่าโดยมากเขาตั้งรายจ่ายสำหรับการอยู่กิน การแต่งกาย การทำบุญ การรับแขก การเล่น และการมหรสพ แต่น้อยราย ที่ตั้งรายจ่ายสำหรับการศึกษา ในโรงเรียนสตรีแห่งหนึ่งมีนักเรียนหลายรายที่นุ่งซิ่นแพร สวมเสื้อแพร และแต่งเครื่องเพชรทอง แต่ไม่มีเงิน มาใช้ค่าเล่าเรียน มีมารดาของเด็กหลายคนมาร้องให้อ่อนนวยให้ข้าพเจ้าออกเงินให้แก่บุตรของเขาได้เล่าเรียน แต่ตนเองนั้นนั่งรถยนต์มา และสวมแหวนเพชรทั้งสองมือ เมื่อยกผ้าเช็ดหน้าตาครั้งใด แสงเพชรก็แวบวาบเข้าตา ข้าพเจ้ารู้สึกว่าคุณเหมือนนิเหนาฉาดกฤษในเรื่องละคร เมื่อเป็นเช่นนี้จะให้ข้าพเจ้าเชื่ออย่างไรได้ว่าผู้นั้นยากจนถึงไม่มีเงินจะให้การศึกษาแก่ลูกของตนเอง.

รวมใจความว่า รายจ่ายสำหรับการศึกษานั้นยังไม่มีตำแหน่งในงบประมาณของครอบครัวคนไทย.

มิใช่แต่การศึกษาที่ขึ้นราคาเท่านั้น น้ำมันรถยนต์ก็ขึ้นราคา บุหรี่ สุรา การดูภาพยนตร์ก็ขึ้นราคาเหมือนกัน แต่ก็ไม่เห็นมีใครร้อง ว่าไม่มีเงินสำหรับบำรุงของเหล่านี้ ให้มีตำแหน่งอยู่ในงบประมาณของการใช้จ่ายแห่งครอบครัว ยังไม่เห็นมีใครเลิกการสูบบุหรี่ ดื่มสุรา เพราะราคาของเหล่านี้แพงขึ้น.

ด้วยเหตุเหล่านี้ ข้าพเจ้าจึงเห็นวิธีแก้ปัญหาเรื่องนี้ จำจะต้องพยายามให้เกิดความนิยมในการศึกษามากขึ้นทั้งในที่สูงและที่ต่ำ ให้เกิดความเล็งเห็นว่า การศึกษานั้นเป็นสิ่งที่จำเป็น และเห็นว่าตัวท่านก็เป็นผู้มีความคล่องแคล่วในการแต่งหนังสือ ควรคิดอ่านแต่งเรื่อง ต่างๆ ชักชวนให้คนเรานิยม เห็นว่าการศึกษานั้น เป็นสิ่งควรซื้อด้วยทุนทรัพย์อันมีค่า เหมือนอาหารหรือเครื่องแต่งกาย ฉะนั้นมนุษย์เรา ทุกคนยินดีแต่งกาย บางคนลงทุนแต่งกายมากกว่ารายได้เสียอีก กล่าวคือเสียดเงินเดือน ๓๐ บาท ต้องนุ่งผ้าม่วงสวมถุงน่องรองเท้า เหมือนพระยาเงินเดือน ๕๐๐ บาท เหตุใดเราจึงยอมเสียเงินแต่งแต่กาย และทำไมเราจึงจะไม่ยอมเสียเงินค่าปัญญาบ้าง.

ข้าพเจ้ามีความยินดีที่ท่านสนใจในเรื่องนี้ จึงขอวิงวอนให้ใช้ความรู้ความสามารถของท่านมาช่วยกันหาวิธีช่วยบิดามารดา ผู้ปกครองของเด็กนักเรียนกันบ้างเถิด.

(ลงพระนาม) มหิดล

หมายเหตุบรรณาธิการ สืบเนื่องจากนายชุ่มใช้ แม้นมาฆ และคณะนักเรียนชั้นมัธยมได้จัดทำปฏิทินพิเศษทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อขอรับพระราชทานพระมหากรุณาธิคุณลดหย่อนค่าเล่าเรียนจากการขึ้นอัตราค่าเล่าเรียนนักเรียนชั้นมัธยม ตามคำแนะนำของนายรวม ยอดทัย ผู้จัดการสำนักงาน ข้าราชการ และให้ทูลเกล้าฯ ถวายสำเนาแด่สมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมขุนสงขลานครินทร์ ด้วยเห็นว่าทรงใฝ่พระทัยในการศึกษาอยู่มาก ต่อมานายชุ่มใช้ แม้นมาฆ ได้รับ ปลายพระหัตถ์ตอบ

ลายพระหัตถ์นี้ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ทรงจัดพิมพ์เป็นหนังสือสำหรับพระราชทานแจกในวันทักษิณทิศพิธีครบสัตมวารและ ตรงกับวันพระประสูติของสมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมหลวงสงขลานครินทร์ เมื่อวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๒